

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

478. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 22. A 23. februára 2012

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o Európskom fonde na prispôsobenie sa globalizácii (na obdobie rokov 2014 – 2020)“

COM(2011) 608 final – 2011/0269 (COD)

(2012/C 143/09)

Spravodajca: **pán SIECKER**
Pomocný spravodajca: **pán HABER**

Rada (24. októbra 2011) a Európsky parlament (25. októbra 2011) sa rozhodli podľa článku 175 ods. 3 a článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o Európskom fonde na prispôsobenie sa globalizácii (na obdobie rokov 2014 – 2020)“

COM(2011) 608 final – 2011/0269(COD).

Poradná komisia pre priemyselné zmeny poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 9. februára 2012.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 478. plenárnom zasadnutí 22. a 23. februára 2012 (schôdza z 23. februára 2012) prijal 158 hlasmi za, pričom 10 členovia hlasovali proti a 8 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV víta skutočnosť, že Komisia predložila návrh, ktorý nadväzuje na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o Európskom fonde na prispôsobenie sa globalizácii. Zároveň však výbor nie je presvedčený, že všetky návrhy Komisie vyriešia problémy s fondom. Počet žiadostí o príspevok EGF je naďalej veľmi nízky a EHSV sa nedomnieva, že rozšírenie fondu aj na poľnohospodárstvo je správnu cestou ako riešiť tento nedostatok. Namiesto toho výbor navrhuje niekoľko dodatočných opatrení na zlepšenie využitia EGF, napríklad zníženie prahovej hodnoty a zrýchlenie postupu, keďže samotný nástroj preukázal relatívne dobrú funkčnosť v prípadoch, keď bol použitý.

1.2 Jednou z príčin slabého využívania je pomalý a byrokratický postup EGF vzhľadom na jeho osobitnú povahu. Komisia nemôže rozhodnúť bez zapojenia Európskeho parlamentu a Rady. Po zapojení rozpočtového orgánu sú nevyhnutné

zdĺhavé postupy, pri ktorých sú so schvaľovaním žiadostí spojené veľké administratívne náklady, a tieto prostriedky by mohli byť využité lepšie.

1.3 EHSV navrhuje znížiť prahovú hodnotu pre žiadosti na 200 prepustených pracovníkov namiesto navrhovaných 500. Odporúča tiež navýšenie miery spolufinancovania z EÚ na 75 %, aby sa naďalej zlepšilo využívanie EGF. EHSV ďalej víta, že výraz „pracovník“ sa rozšíril aj o pracovníkov na dobu určitú a dočasných agentúrnych pracovníkov. EHSV súhlasí, aby sa EGF rozšíril aj o samostatne zárobkovo činné osoby. Sú početnými a dôležitými hráčmi na trhu práce a patria medzi osoby, ktorých sa najviac týkajú dôsledky globalizácie a hospodárskej krízy. EGF nemal nikdy pomáhať zamestnávateľom, a preto EHSV nesúhlasí s jeho rozšírením o majiteľov/managérov malých a stredných podnikov. GR pre podnikanie má nezávislé oddelenie, ktoré sa venuje politike MSP s početnými podporovnými programami. EGF by preto do týchto programov nemal zasahovať.

1.4 EHSV by chcel navrhnúť ďalšie dva spôsoby, ako zvýšiť výkonnosť EGF. Prvým je informovať MSP o možnostiach EGF prostredníctvom rozsiahlej informačnej kampane, druhým spôsobom je zapojiť sociálnych partnerov hneď na začiatku procesu so žiadosťami o príspevok z fondu. EHSV by zároveň chcel vyjadriť svoj údiv nad rozhodnutím Rady z decembra 2011 týkajúcim sa zrušenia možnosti využiť EGF na riešenie neočakávaných sociálnych dôsledkov hospodárskej krízy počas posledných dvoch rokov aktuálnej dĺžky trvania fondu (2012 a 2013), najmä keď prehľad žiadostí ukazuje, že v tomto smere fond fungoval dobre. EHSV preto vyzýva Radu, aby prehodnotila uvedené rozhodnutie, a chce úplne jednoznačne vyjadriť svoje želanie, aby bol tento rozmer zahrnutý do pokračovania činnosti fondu v rokoch 2014 až 2020.

1.5 EHSV nesúhlasí s návrhom rozšíriť EGF o poľnohospodárstvo, ale uznáva, že po nadobudnutí účinnosti obchodných dohôd, akou je zmluva Mercosur, je potrebné konať v tejto oblasti. Mercosur bude prínosný pre EÚ ako celok, ale v rámci EÚ budú výhody plynúť pre odvetvie priemyslu a služieb, pričom poľnohospodárstvo na ne doplatí. Komisia podľa svojho vyjadrenia očakáva, že by budúce obchodné zmluvy mohli mať rovnaký účinok. Je spravodlivé kompenzovať poľnohospodárom takýto druh nevýhod, ale malo by sa to realizovať prostredníctvom konkrétneho riešenia pre toto odvetvie, napríklad prostredníctvom štrukturálnych fondov prepojených so spoločnou poľnohospodárskou politikou. EHSV žiada, aby EGF, ktorý bol založený na podporu opätovného začleňovania prepustených zamestnancov do trhu práce, bol i naďalej vyhradený na tieto účely.

1.6 EHSV požaduje, aby sa počas krízy zachovalo fungovanie fondu a aby mohol byť použitý najmä v prípade premiestnenia a presunu priemyselných aktivít v Európskej únii.

2. Zhrnutie návrhu Komisie

2.1 V marci 2006 predložila Európska komisia návrh na zriadenie Európskeho fondu na prispôbenie sa globalizácii (EGF). Je zameraný na poskytovanie špecifickej jednorazovej podpory na uľahčenie opätovného zamestnania pracovníkov, ktorí prišli o prácu v tých oblastiach alebo sektoroch, ktoré trpia šokom vyvolaným závažným narušením ekonomiky v dôsledku premiestnenia výroby do tretích krajín, podstatného nárastu dovozu alebo postupného znižovania podielu EÚ na trhu v určitom sektore. Hlavným kritériom pre získanie finančných prostriedkov z EGF bolo viac ako 1 000 prepustených v podniku alebo v skupine podnikov pôsobiacich v tom istom sektore v rámci jedného regiónu alebo dvoch susediacich regiónov.

2.2 EGF bol vytvorený pre programové obdobie 2007 – 2013. Zahŕňal také opatrenia ako rekvifikácia, pomoc pri relokácii, pomoc pri zakladaní podnikov a dávky, ktoré sú doplnkom k príjmu. Pomoc z EGF sa poskytuje na žiadosť členského štátu. Suma vyplatená EÚ nesmela prekročiť 50 % celkových odhadovaných nákladov na celý balík opatrení plánovaných členským štátom. V roku 2009 boli kritériá pre podporu upravené vzhľadom na hospodársku krízu. Počet

prepustených pracovníkov, pri ktorom vzniká nárok na príspevok, klesol z 1 000 na 500 a účasť EÚ na projektoch EGF stúpila z 50 % na 65 %.

2.3 V októbri 2011 Komisia predložila návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady zachovať EGF aj v programovom období 2014 – 2020, aby prispel k cieľom stratégie Európa 2020, a rozšíriť poskytovanie podpory aj o poľnohospodárstvo. S cieľom zabezpečiť, aby podpora EGF bola prístupná pracovníkom nezávisle od ich pracovnej zmluvy alebo pracovného pomeru, pojem „pracovník“ sa rozširuje tak, aby zahŕňal nielen pracovníkov s pracovnými zmluvami na dobu neurčitú, ale aj pracovníkov so zmluvou na dobu určitú, dočasných agentúrnych pracovníkov a vlastníkov-manažérov mikropodnikov, malých a stredných podnikov a samostatne zárobkovo činné osoby, vrátane poľnohospodárov. Účasť EÚ na projektoch EGF sa bude pohybovať od 50 do 65 %.

2.4 Komisia navrhla, aby sa EGF nezahŕňal do viacročného finančného rámca (VFR) kvôli nepredvídateľnému a naliehavému charakteru okolností, za ktorých sa uplatňuje. Výdavky na úrovni Únie by mali byť zamerané na výsledky. Vo viacročnom finančnom rámci sa pre výdavky súvisiace s EGF stanovuje cieľ, že aspoň 50 % pracovníkov, ktorí dostanú pomoc od EGF, by si malo do 12 mesiacov nájsť novú a stabilnú prácu. Aby Komisia mohla monitorovať, či je úsilie členských štátov na dosiahnutie tohto cieľa úspešné, členské štáty predkladajú po 15 mesiacoch priebežnú správu.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 EGF bol vytvorený ako určitý druh prvej pomoci, nástroj, ktorý EÚ umožnil rýchlu a flexibilnú reakciu na podporu pracovníkov, ktorí prišli o prácu v dôsledku globalizácie. Dostupný kapitál pre EGF bol 3,5 miliardy EUR na celé sedemročné obdobie rokov 2007 až 2013. Počas prvých piatich rokov, t. j. od roku 2007 do roku 2011, bolo využitých o niečo viac ako 364 miliónov EUR z celkovej sumy 2,5 miliardy EUR dostupných pre toto obdobie. Hlavnými dôvodmi na slabé využitie EGF boli pomalý a byrokratický postup, vysoká prahová hodnota 1 000 pracovníkov a nízka (50-percentná) úroveň spolufinancovania. Využívanie sa zlepšilo v roku 2009 po znížení prahovej hodnoty pre podanie žiadosti z 1 000 na 500 pracovníkov a navýšení spolufinancovania zo strany EÚ z 50 % na 65 % (po splnení určitých podmienok) a po tom, ako sa umožnilo, aby sa žiadosti mohli týkať nielen reakcie na dôsledky globalizácie, ale aj na dôsledky hospodárskej krízy.

3.2 Po týchto úpravách stúplo využitie EGF z ôsmich žiadostí v roku 2007 a piatich v roku 2008 na 29 žiadostí v rokoch 2009 a 2010. V roku 2011 bolo schválených osem žiadostí, ďalších 18 sa ešte posudzuje. EGF sa využíval skôr v boji proti vplyvom krízy, než proti vplyvom globalizácie. Počas troch rokov bolo podaných 53 žiadostí v súvislosti s krízou (od rozšírenia EGF v roku 2009 aj o pokrývanie dôsledkov krízy do novembra 2011), pričom žiadostí v súvislosti s globalizáciou bolo počas piatich rokov podaných 26. Týchto 53 žiadostí v súvislosti s krízou sa týkalo 48 607 pracovníkov a 26 žiadostí v súvislosti s globalizáciou sa týkalo 28 135 pracovníkov, takže celkovo 76 742 pracovníkom sa pomohla udržať ich zamestnateľnosť.

3.3 Strednodobé hodnotenie EGF na základe 15 záverečných správ, ktoré boli k dispozícii v danom období za roky 2007 – 2009, analyzuje, koľko dotknutých pracovníkov si našlo inú prácu v priebehu jedného roka. Priemerná miera opätovného začlenenia do práce bola 41,8 %. Miera opätovného začlenenia presiahla referenčnú hodnotu 50 % v 6 z 15 prvých prípadov spolufinancovaných z EGF. V 9 z 15 prípadov túto hodnotu nedosiahla. Rozdiely, pokiaľ ide o opätovné začlenenie do práce, sú obrovské. V prípade Nemecka ide o vysokých 78,2 %, pričom v prípade Portugalska, Španielska a Talianska dosiahli výrazne nižšiu mieru a to 4 – 6 %. Je na zváženie, či v záujme dosahovania porovnateľných efektívností pomoci neviazať časť podpory na výsledky pomoci. V strednodobom horizonte (12+ mesiacov po ukončení pomoci z EGF) vo väčšine prípadov (keď boli dostupné informácie) opätovné začlenenie do práce vzrástlo napriek vplyvu globálnej hospodárskej krízy šíriacej sa v miestnych ekonomikách. Miera zamestnanosti príjemcov EGF postupne narástla v 8 prípadoch a klesla v 3 prípadoch. Priemerná miera opätovného začlenenia do práce stúpla o 7 percentuálnych bodov. Celkové zhrnutie, že odhliadnuc od slabého využitia fondu sú výsledky dobré, sa javí ako opodstatnené.

3.4 Tretí dôvod slabého využívania EGF, o ktorom sa nehovorí, je skutočnosť, že fond nemá vlastný rozpočet. Rozpočtový orgán, v tomto prípade Európsky parlament a Rada, musia preto osobitne rozhodovať o každej žiadosti, či si zaslúži podporu. Napriek tomu, že model, keď je nástroj mimo existujúcich štruktúr EÚ, umožnil rýchlu a flexibilnú reakciu, administratívny postup, ktorý je nevyhnutné dodržať z dôvodov presnosti, je veľmi dlhý a byrokratický. Treba pripomenúť, že schvaľovacie náklady, ako je preklad do 22 jazykov, rokovacie miestnosti, rokovacie materiály, čas účastníkov, tlmočenie, sú vysoké, a to na rôznych stupňoch schvaľovania. Schválené boli všetky žiadosti a je na mieste otázka, či by sa nemali schvaľovacie náklady využiť v prospech postihnutých pracovníkov. Výhodou súčasného postupu v súvislosti s EGF je, že je veľmi transparentný a umožňuje zviditeľniť záväzok EÚ bojovať proti sociálnemu vylúčeniu. Hoci transparentnosť a zviditeľnenie majú kľúčový význam, kroky na zrýchlenie postupu a zníženia nákladov sú nevyhnutné.

3.5 Iné možné modely, ktoré sú uvedené v návrhu a sprievodných dokumentoch⁽¹⁾, sú integrovanie EGF do ESF alebo pokračovanie EGF ako nezávislého orgánu s vlastným rozpočtom. Oba modely majú výhody a nevýhody. Hlavnou nevýhodou v prípade integrovania EGF do ESF by bola potreba jasného pridelenia prostriedkov z rozpočtu EÚ, napriek tomu, že je nemožné naplánovať alebo naprogramovať hromadné prepúšťania. Jasnými výhodami by boli konzistentnosť a doplnkovosť s ESF, možné skrátenie rozhodovacieho procesu a zjednodušenie a zjednotenie žiadostí o príspevok z EGF. Možnosť 3, keď by EGF naďalej existoval ako nezávislý orgán s vlastným rozpočtom má popri množstve nevýhod len jedinú výhodu: lepšie zviditeľnenie európskej solidarity.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 EHSV chce predovšetkým vyjadriť prekvapenie nad rozhodnutím Rady z decembra 2011 neumožniť využívanie EGF na boj proti nečakaným sociálnym vplyvom hospodárskej krízy, keď je potrebná tzv. prvá pomoc v prvých dvoch rokoch súčasného obdobia fondu (2012 a 2013). Prehľad žiadostí EGF k 17. novembru 2011 jasne dokazuje, že fond funguje v tomto ohľade relatívne dobre a horšie pri plnení jeho pôvodného cieľa bojovať proti vplyvom globalizácie. Každá z 23 žiadostí v rokoch 2009 a 2010 týkajúcich sa vplyvom krízy bola schválená v porovnaní so šiestimi žiadosťami týkajúcimi sa boja proti vplyvom globalizácie. EHSV preto vyzýva Radu, aby zvážila možnosť, že v čase krízy môže byť EGF využitý aj na boj s dôsledkami krízy. EHSV chce jasne vyjadriť svoje želanie, aby sa činnosť fondu rozšírila aj na boj proti vplyvom hospodárskej krízy a aby sa naďalej znižovali prekážky pri podávaní žiadostí.

4.2 Hoci počet žiadostí po roku 2008 vzrástol, žiadostí o príspevok z EGF je stále málo. Je preto logické znížiť prahové hodnoty pre žiadosti ešte viac, ako sa navrhuje. V predbežných zisteniach strednodobého hodnotenia EGF sa v súvislosti so znížením prahovej hodnoty pre počet prepustených pracovníkov z 1 000 na 500 konštatuje, že v určitom ohľade by aj tento znížený počet mohol byť považovaný za príliš vysoký, keďže aj strata 200 – 300 pracovných miest môže byť v miestnom a regionálnom kontexte výrazným šokom. Existujúca prahová hodnota (500 pracovníkov) sa môže javiť naďalej prívysoká vzhľadom na pokračujúce procesy presunu výroby a externalizácie. EHSV preto navrhuje zníženie tejto hodnoty na 200 pracovníkov.

4.3 EHSV by chcel navrhnúť ďalšie dva spôsoby, ako zvýšiť výkonnosť EGF. MSP sú vo všeobecnosti veľmi malé a majú príliš málo zdrojov na to, aby sa úplne oboznámili s možnosťami, ktoré EÚ za určitých okolností vytvára. Veľa MSP zápasíaciach s problémami, na ktoré EGF ponúka riešenie, pravdepodobne o existencii tohto fondu ani nevie, a preto z neho nemôže mať úžitok. EHSV sa domnieva, že sa dá získať veľmi veľa, keby boli majitelia/managéri MSP prostredníctvom rozsiahlej informačnej kampane informovaní o možnostiach EGF. Ďalším plánom, ktorý by mohol mať pozitívny vplyv na výkonnosť EGF, by mohlo byť zapojenie sociálnych partnerov hneď na začiatku procesu so žiadosťami o príspevok z fondu.

4.4 Doterajšie hodnotenie poukázalo na to, že silné výhrady členských štátov počas prvej fázy fungovania EGF boli sčasti založené na vysokom vlastnom príspevku, ktorý mali platiť. Z tohto dôvodu boli v roku 2009 podiely upravené a zdá sa, že to má pozitívny účinok. Keďže súčasná kríza si naďalej vyžaduje aktívne nástroje trhu práce, EHSV odporúča navýšenie spolufinancovania EÚ na 75 % s cieľom zlepšiť využitie EGF.

⁽¹⁾ SEC(2011) 1130, 1131 a 1133 final.

4.5 Komisia navrhuje pokračovať v rovnakom modeli súčasného EGF ako krízového nástroja mimo finančného rámca. Nevýhodou tohto modelu sú pomalé a byrokratické postupy. Byrokracia spočíva sčasti v prekážkach v Bruseli, sčasti v prekážkach v členských štátoch. EHSV vyzýva Komisiu, aby sa usilovala riešiť tieto prekážky, aby boli postupy flexibilnejšie a rýchlejšie a aby ich možní žiadatelia nehodnotili ako bariéru. Žiadosti napríklad podávajú regióny, ale musia prejsť aj národnou úrovňou. Značne to spomalí celý proces. Prehodnotením týchto postupov však možno dosiahnuť veľkú efektívnosť.

4.6 EHSV víta skutočnosť, že v novom nariadení sa výraz „pracovníci“ neobmedzuje len na ľudí so zmluvami na dobu neurčitú, ale bol rozšírený aj o pracovníkov na dobu určitú a dočasných agentúrnych pracovníkov. EHSV má výhrady v súvislosti so samostatne zárobkovo činnými osobami. EGF bol vytvorený ako flexibilný nástroj na podporu pracovníkov, ktorí prišli o prácu v dôsledku globalizácie. Status samostatne zárobkovo činných osôb sa v jednotlivých členských štátoch veľmi líši. Od vysoko kvalifikovaných odborníkov so silnou pozíciou na trhu práce cez ekonomicky závislé samostatne zárobkovo činné osoby, ktoré majú rovnaké postavenie ako zamestnanci, až po minipodniky, ktoré tvorí jedna osoba. Veľký počet týchto samostatne zárobkovo činných osôb predstavuje významnú zložku trhu práce. SZČO sú medzi prvými, ktorí musia čeliť dôsledkom globalizácie a hospodárskej krízy. EHSV preto navrhuje zahrnúť týchto účastníkov trhu práce do pôsobnosti EGF v záujme zabránenia nezamestnanosti a stimulácie lepšieho využívania fondu.

4.7 Pokiaľ ide o majiteľov/managérov MSP, EHSV má naďalej pochybnosti. Keď sú to majitelia/managéri MSP, ktorý zamestnáva ľudí, sú to zamestnávateľia a nespĺňajú podmienky, pretože EGF bol zriadený pre zamestnancov, ktorí stratili prácu. Pomoc príslušným subjektom by mohla ľahko narušiť hospodársku súťaž s inými MSP. Žiadosti o príspevok z EGF pre takúto skupinu by mohli byť v rozpore s politikou GR pre podnikanie v oblasti MSP so širokou podporou vzdelávania, odbornej prípravy a inovačných programov, a preto EHSV zastáva názor, že majitelia/managéri MSP ako takí nemajú na príspevok nárok. Zamestnanci takýchto MSP sem však spadajú, keď stratia svoju prácu pre neočakávané dôsledky globalizácie a splňajú ďalšie podmienky EGF.

4.8 EHSV nesúhlasí s rozšírením EGF o poľnohospodárov. Komisia svoj návrh, aby sa až viac ako 80 % prostriedkov EGF použilo na poľnohospodárske podniky, odôvodňuje odkazom na rokovania o budúcich dohodách o obchode. EÚ už vypočítala, že dohody, akou je dohoda Mercosur medzi EÚ a niektorými krajinami Južnej Ameriky, budú výhodné pre EÚ ako celok, ale v rámci nej budú z nich ťažiť hlavne priemysel a služby, pričom nevýhody sa dotknú poľnohospodárstva. Viaceré z budúcich dohôd prinesú pravdepodobne rovnaký výsledok.

4.9 Návrh uvádza, že EGF má poskytnúť „jednorazovú podporu pracovníkom, ktorí boli prepustení z dôvodu hlavných štrukturálnych zmien vyvolaných narastajúcou globalizáciou produkcie a usporiadaním obchodu“. V ďalšom odseku Komisia uviedla, že prostredníctvom EGF by Únia mala byť schopná poskytovať pomoc aj v prípadoch rozsiahleho prepúšťania v dôsledku vážneho narušenia miestneho, regionálneho alebo celoštátneho hospodárstva spôsobeného nečakanou krízou. Rozsah pôsobnosti EGF sa ďalej rozšíri tak, aby poskytoval prechodnú podporu poľnohospodárom, ktorým uľahčí prispôbiť sa novej trhovej situácii vyplývajúcej zo skutočnosti, že Únia uzavrela obchodné dohody, ktoré sa týkajú poľnohospodárskych produktov.

4.10 Existuje niekoľko závažných dôvodov, prečo EGF nie je vhodným nástrojom na rozšírenie o poľnohospodárstvo. Problémy, s ktorými sa poľnohospodárstvo bude musieť vyrovnáť v dôsledku týchto obchodných dohôd, budú mať štrukturálnu povahu, keďže budúce dohody budú mať pravdepodobne rovnaký výsledok a EGF bude len dočasným nástrojom. Okrem toho o obchodných dohodách, akou je Mercosur, sa rokujú zvyčajne niekoľko rokov a nemožno ich považovať za vážne narušenie miestneho, regionálneho alebo celoštátneho hospodárstva spôsobené nečakanou krízou. Budú významným narušením miestneho, regionálneho alebo celoštátneho hospodárstva spôsobeného zámernou a starostlivo pripravenou činnosťou Európskej únie. Poľnohospodárstvo by malo byť preto samozrejme odškodnené. Malo by sa to však uskutočňovať prostredníctvom konkrétneho nástroja pre poľnohospodárstvo. EHSV žiada, aby EGF, ktorý bol založený na podporu opätovného začleňovania prepustených zamestnancov do trhu práce, bol i naďalej vyhradený na tieto účely.

V Bruseli 23. februára 2012

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON